

Obsah:

1) Romano Guardini: Modlitba k Duchu svatému	1
2) K obsahu tohoto čísla	1
3) P. Th.Lic. Michael Špaček: Duch svatý a jeho tajemné působení	2
4) P. Etienne Richer: Maria, Matka krásného milování	5
5) Edith Stein: O podstatě lásky	11
6) P. Redemptus Maria Valabek OCarm.: Duch svatý a modlitba (2. část)	13
7) Novinky Karmelitánského nakladatelství	20

Duchu svatý,
 poslaný k nám,
 ty dlíš mezi námi, i když
 prázdně znějí prostory, jako bys byl daleko.
 V tvou ruku jsou vloženy věky.
 V tajemství mlčení vládneš
 a vše naplníš.
 Tedy s vírou očekáváme nadcházející svět.
 Uč nás čekat v naději.
 A dej nám účast na tomto nadcházejícím světě,
 aby se na nás naplnilo zaslíbení slávy.

Romano Guardini

*(Dle Christliche Innerlichkeit 15/3 15/4 - 1980
 z němčiny přeložila sr. Petra od Zmrtvýchvstalého OCD)*

K obsahu tohoto čísla

bych rád přidal několik vět úvodem. Jsem velmi vděčný otci Michaelu Špačkovi za jeho článek pro náš časopis. Sami bychom těžko hledali odpověď na otázku, jak to, že o Duchu svatém v podstatě mlčí i starší karmelitánské pomůcky pro duchovní život.

Z překladatelské práce sestry Petry vám přináší toto číslo dva texty. Protože 11. října letošního roku má být v Římě bosá karmelitka blahoslavená Terezie Benedikta od Kříže (Edith Stein) svatořečena, chtěli bychom v dalších letošních číslech Karmelu připravit alespoň krátká setkání s jejími myšlenkami a svědectvím. Její spisy nejsou snadnou četbou, to je patrné i na článku v tomto čísle. Naše vsuvky do textu, kterými, jak doufáme, se usnadní porozumění jejím myšlenkám, jsme označili hranatými závorkami.

Čtení samotné pak sice není tak plynulé, ale věříme, že co do významu je text jednoznačnější a přístupnější.

Právě tak ke druhé části studie P. Redempta M. Valabka bych vás rád ujistil: jsme si dobře vědomi, že ani toto není četba laciná. Ale věřte, že věnujeme mnoho úsilí přípravě článku tak, aby výsledné znění bylo co nejprůzračnější. A tak prosím a povzbuzuji: nenechme se odradit, spíše se k článku vracíme opakovaně. Jeho další zajímavá pokračování nás ještě čekají.

A meditace otce Etienna je jakýmsi mariánským dárkem pro vás. I když k vám se číslo dostane opět až později, my je připravujeme v květnu, a to je milý důvod, abychom do jeho obsahu zařadili rozsáhlejší příspěvek s mariánskou tematikou.

Maria, Stánku Ducha svatého, oroduj za nás!

P. Gorazd Cetkovský OCarm.

Duch svatý a jeho tajemné působení

P. Th. Lic. Michael Špaček

Nahlédneme-li do příruček duchovního života psaných v minulých stáletích, ale i v době nedávné (např. do díla R. Dacíka *Prameny duchovního života*, Olomouc 1947), najdeme tu pojednání o osvícení Duchem svatým a o jeho darech, ale nikoliv o jeho osobě. Jak je to možné, když Duch svatý je pramenem celého našeho duchovního života? Touto otázkou se zabýval Otec Tomáš Špidlík v souvislosti s historickým vývojem nauky o milosti.

Uvádí, že v křesťanském prostředí (v nejstarších křesťanských spisech, jako jsou Nanebevzetí Izaiášovo či Hermův Pastýř) se vyskytovaly starobylé formule, které mluvily o „andělu Ducha svatého“. Anděl přichází (takřikajíc shůry), zastaví se přede dveřmi srdce; přináší poselství, projevuje sílu. V takovém vyjádření je ovšem Duch svatý pojímán jen jako vnější činitel, jako někdo, kdo přichází zvenčí, a je na člověku, zda jeho příkaz přijme nebo odmítne.

Naproti tomu apoštol Pavel vypočítává v křesťanovi „ducha, duši a tělo“ (1 Sol 5,23). A slovo „duch“ pro Pavla neoznačuje pouhou část lidského

nitra, jako u starověkých filosofů, ale je to niterné místo spojení člověka s Bohem.

U Origena „duch“ je něco „více božského“ v nás, než duše a tělo. Církevní otcové v souladu s Písmem mluví o tom, že „v nás přebývá Duch svatý“ - dokonce jako by Duch svatý byl součástí nás samých.

U Ireneje Lyonského (*Adversus haereses* V, 9, 1-2) čteme:

„Dokonalý člověk je složen ze tří prvků, z těla, z duše a z Ducha; ten, kdo nám přináší spásu a dává nám formu, je Duch; to, co je s ním spojeno a (co je) formováno, je tělo; duše je mezi nimi jakoby uprostřed, protože jednou se připojí k Duchu a dá se od něho pozvednout, podruhé ustoupí tělu a padne do pozemských žádostí. Mnoho lidí nemá Ducha, který přináší spásu a formu; to jsou ti, které Pavel nazývá tělo a krev... Ale všichni ti, kdo se bojí Pána, kdo věří v příchod jeho Syna a kteří vírou poskytli v srdcích přibýtek Duchu Božímu, ti si zaslouží, abychom je jmenovali duchovními, protože mají Ducha Otcova, který člověka očišťuje a pozvedá k životu Božímu.“

Irenej zde už velmi zřetelně v člověku rozlišuje Ducha, duši a tělo. V tomto tzv. trichotomickém pojetí, které nacházíme i u dalších východních Otců, je Duch svatý vnitřní součástí křesťanovy osoby. Sv. Bazil přirovnává přebývání a činnost Ducha v očištěné duši ke schopnosti vidět, přítomné ve zdravém oku, anebo k umělecké zdatnosti skrývající se v osobnosti umělce. Teofan Zlatovnick, který velmi dobře obsáhl učení církevních otců a duchovních autorů, se vyjadřuje jasně: „Duch svatý je jakoby duše naší duše.“ Modlitba a ostatní úkony zbožnosti jsou pak jakoby dýcháním Ducha svatého, přebývajícím v nás.

Origenes označuje naše spojení s Duchem svatým jako smíšení, směs (*anaksis*). Směs uchovává prvky, které ji tvoří, neničí je, takže v ní nepřestávají být samy sebou. Řehoř Naziánský používá tohoto výrazu - *anaksis* - k vysvětlení spojení duše a těla v člověku, k objasnění spojení božství a lidství v Kristu a také božsko-lidského spojení mezi Duchem svatým a člověkem v bytosti křesťana, jak se jím nyní zabýváme. Lze říci, že řečtí a vůbec východní Otcové mluví o Duchu svatém jako o vnitřním původci našeho posvěcení. A naše spojení s ním je podle nich osobní - to znamená, že v nás přebývá Duch svatý sám, nikoliv pouze nějaký jeho dar. Latinští scholastičtí teologové se vyjadřují jinak: mluví raději jen o milosti, o stvořeném daru či nadpřirozeném zvyku (*habitus*) v nás - jako by se báli mluvit o osobním přebývání Ducha svatého v našem nitru.

Je-li v nás totiž Duch svatý přítomen jako osoba, vzniká obtíž: jak může

být pak duchovní život nazýván naším životem, je-li jeho principem vlastně „někdo jiný“? Scholastikové proto říkali, že přítomnosti Ducha svatého v nás, o níž mluví Písmo, se má rozumět jenom „přibližně“, v přeneseném smyslu. Kdyby prý byl sám Duch svatý v srdci člověka, byli bychom všichni stejně svatí, jako je svatý Bůh v nebi. Kdežto chápeme-li naopak milost v nás jen jako „dar“ od Ducha svatého, je tolik rozdílů, kolik je možných darů.

Ve středověké scholastické teologii tedy začali rozlišovat mezi milostí nestvořenou, kterou je Bůh sám: Duch svatý, který se k nám sklání, jeho přítomnost či přebývání v nás - a na druhé straně milostí stvořenou, kterou se rozumí to, co Duch svatý v duši působí: vtištění jeho obrazu, jeho dar, který duši obnovuje a uschopňuje ji křesťansky žít ve vztahu k Duchu, prostě souhrn darů, které vyplývají z působení Ducha svatého v nás. Zjednodušeně řečeno: pojem milost nestvořená znamená přebývání Ducha svatého v nás, kdežto milost stvořená jsou účinky tohoto přebývání. Jak spojit odlišné východní a západní pojmání působení Ducha svatého? Jednoduché a přitom pěkné vysvětlení podává německý teolog Scheeben: duše je jako vosk. Duch svatý (milost nestvořená) je pečetní prsten, který do ní vtiskuje svůj obraz (milost stvořená). Prsten se vzdálí, ale obraz zůstane. Tak tomu bývá v hmotném světě. V duchovním však je nerozlučně spojena přítomnost s činností. Kdyby se Duch svatý vzdálil, nezůstala by v duši ani jeho pečeť, milost. Můžeme tedy říci obojí: jsme chrámem Ducha svatého a zároveň tento Duch nás přetváří, zdobí, obdaňuje - svou milostí, svým světlem.

Tajemství přebývání Ducha svatého v nitru člověka je tedy tajemstvím spojení, ale i rozlišení. Jsou okamžiky, kdy se zdá, že lidský duch je tak spojen s Duchem svatým, že je není možno rozeznat, hned nato však je odděluje nepřekonatelná propast slabosti a nevědomosti. Podle Pseudo-Makária se milost Ducha svatého v srdci podobá mihotavému plameni olejové lampy: vydává mnoho světla, ale přitom se stálým nebezpečím zhasnutí.

Lidskými slovy tajemství přebývání a působení Ducha svatého v nás nelze vyjádřit, proto se toho scholastická teologie právem vzdala; v rozumových termínech se to opravdu uchopit nedá. Určitě však lze říci, že Duch svatý je přítomen jako osoba, která jedná. A účinkem jeho jednání je pak proměna člověka, milost posvěcující. A právě tak váhání východních autorů mezi dichotomií (člověk je duše a tělo) a trichotomií (už zmíněnou: duch, duše,

tělo) je velmi poučné: Duch svatý k nám přichází „zvenčí“, a přesto patří k našemu „já“. Je tedy naším duchem i Duchem.

A z tohoto tajemství pramení osobní dobrodružství duchovního života každého z nás.

Maria, Matka krásného milování

P. Etienne Richer, Společenství blahoslavenství, Dolany

„Když rozjímám o tvém životě ve svatém evangeliu, odvažuji se hledět na tebe a přibližovat se k tobě.“

Tyto řádky napsala Terezie z Lisieux, naše duchovní průvodkyně. Vyjadřují celý záměr našeho vyprávění: odvážit se při rozjímání o evangeliu hledět na Marii a přibližovat se k ní.

Pro Terezii, právě tak jako pro papeže Jana Pavla II., znamená Maria prožívání a uskutečňování evangelia. Ona první přijala radostnou zvěst a první ji i hlásala. Ona je nejušlechtlejším a nejdokonalejším plodem krásného milování, lásky, která činí duše krásnými, tedy radostné zvěsti. Pro Terezii ovšem tato osobní přízeň, úsměv Panny Marie, nikdy nebyla tím důvodem, proč Marii milovala.

Pro naši mariánskou meditaci poslouží jako podklad příběh z evangelia. Jde o jedno z dvanácti podobenství o nebeském království - podobenství o deseti pannách. Zdůrazňuje bdělou moudrost inspirovanou láskou:

Nebeské království je podobné deseti pannám, které vzaly lampy a vyšly naproti ženichovi. Pět jich bylo pošetilých a pět prozřavých. Pošetilé vzaly sice lampy, ale nevzaly s sebou olej, prozřavé si však vzaly s lampami také do nádobek olej. Když ženich dlouho nepřicházel, začaly všechny podřimovat a usnuly. Uprostřed noci se strhl křik. „Ženich je tady! Jděte mu naproti!“

Tu všechny panny vstaly a začaly si upravovat lampy. Pošetilé prosily prozřavé: „Dejte nám trochu oleje, lampy nám dohasínají“. Ale prozřavé odpověděly: „Nemůžeme, nestačilo by pak ani nám, ani vám, dojděte si raději k prodavačům a kupte si“. Jakmile však odešly nakoupit, přišel ženich a ty připravené vešly s ním na svatbu a dveře se zavřely. Později přišly i ostatní panny a volaly: „Pane, pane, otevři nám!“ On však odpo-

věděl: „Amen, pravím vám: Neznám vás“. *Bděte tedy, protože neznáte den ani hodinu* (Mt 25,1-13).

1. Tvé slovo je světlem pro mé nohy

(Ž 119,105)

Mluví toto podobenství o Panně Marii? Ano i ne...! Ne proto, neboť se o Panně Marii vůbec nezmiňuje. Ano proto, neboť v Písmu svatém musíme číst mezi řádky, zvláště pak v podobenstvích. „Mariánské“ lectio divina tohoto podobenství bude opravdu velmi bohaté na poučení o ovoci důvěrného přátelství s Marií: o všem rozjímáme s Marií.

Uvedené podobenství si žádá alespoň minimum znalostí o židovské tradici, které kritické poznámky ve většině překladů bible neposkytují. Je tedy důležité znát alespoň trochu židovský svatební obřad.

Především je třeba vědět, že svatba se všeobecně slavila v noci, odtud vychází i kontext podobenství. Panny, o kterých se mluví, jsou prostě dvanáctileté dívky, družičky snoubenky, které jdou v ústřety ženichovi:

*V plné kráse vstupuje královská dcera,
její šat je protkán zlatem.*

*V barevném rouchu ji vedou ke králi,
za ní ti přivádějí panny, její družky.*

*Provázeny radostným jásetem
vstupují v královský palác. (Ž 45,14-16)*

Bdít nad olejem, který živí světlo lampy, patří mezi povinnosti a privilegia ženy: žena uchovává světlo v domě i v srdci muže.

*Jako osvěcuje ranní slunce svět z výšin Hospodinových,
tak je pro dům světlem půvab dobré ženy (Sir 26,16),
nebo:*

*Jako slunce vycházející na výsostech Hospodinových, je krása dobré ženy ve
spořádaném domě. (Sir 26,16 - ekumenický překlad).*

Žena je tedy přirozeně schopná předvídat, co potřebuje k udržení světla v lampě, ať by byla noc jakkoli dlouhá: to patří k moudrosti židovské ženy. „Jediným liturgickým úkonem, který se vyžaduje od židovské ženy. je zapálit lampy na šabat, aby muž mohl slavit rodinnou liturgii. Žena přináší světlo, když se setmí. V chrámu, na nádvoří, které bylo vyhrazeno ženám, měly ženy za úkol udržovat věčné světlo. A od nich se vždy žádalo, že budou lampami, které září do noci tohoto světa.“

2. Věřit s Marií, matkou světla

Prvním poselstvím podobenství je samozřejmě to, že láska Boha k lidem je láskou snoubeneckou, ohnivým objetím, obsahujícím zkušenost noci, kdy je potřeba setrvat v očekávání, zůstat ve víře, neboť *Pánovy příkazy jsou jasné, osvětlují oči (Ž 19,9)*.

Text mluví o nebeském království jako o svatbě, dále o králi, ženichovi a o dívkách... Vůbec nic se však neříká o nevěstě, ba ani o tom, že panny jsou její družičky! Právě tak je to i ve sporu o půst (srov. Mt 9,14-17) a v podobenství o svatební hostině (srov. Mt 22). Přitom to natolik chybělo, že Vulgáta a jiné verze to jednoduše doplnily.

Dnes mnozí exegeté připouštějí, že nevěsta - to je těchto deset panen, nebo dokonce jen ty moudré panny. My sice nemáme žádné výhrady vůči takovému výkladu, avšak přesto se pokusíme o volnější interpretaci.

Poněvadž jde o podobenství o nebeském království, klademe otázku: nemůže být nevěstou Královna, přívětivá a mlčenlivá Panna Maria, která našla svou milost u Boha a která „kráčí s námi po cestách k věčnému životu“, jak řekla Marta Robinová, pokud přijmeme, že naše duše jsou její družičky?

Jan Pavel II. ve své encyklice *Redemptoris mater* říká: „Když se církev při tomto putování ubírá prostorem a časem, a ještě více dějinami lidských duší, je Maria přítomna jako ta, která je ‚blahoslavená, protože uvěřila‘, jako ta, která ‚kráčela napřed cestou víry‘, na níž má jako každý jiný člověk účast na Kristově tajemství“ (čl. 25).

Když se zamyslíme nad tímto mariánským výkladem podobenství, vidíme, že každý z nás může být jako ty panny z evangelia nerozumný nebo moudrý - podle toho, jaký vnitřní vztah máme k Panně Marii, neboť „Maria není nerozumná panna, v jejím lampě nechybí olej, ona tímto olejem oplývá“, to řekl svatý Bernard v přesvědčení, že Panny Maria je „uzamčenou zahradou, zapečetěným pramenem, chrámem Páně, svatyní Ducha svatého“ a prostřednicí všech milostí.

Svatý Ludvík Maria Grignon z Monfortu řekl, že Maria je „rozsvícená lampa, která má prosvětlovat celé nitro a zapalovat Boží lásku, posvátný oltář, na kterém můžeme vidět Boha v ní a s ní.“

Protože dívky jsou nevěstiny družičky, zajisté ji znají, vídaly ji, hovořily s ní..., a přece ne všechny jsou schopny udržet spojení, vlastně růst ve světle lásky.

Z tohoto důvodu můžeme vyvodit první poučení: Ježíš nechce, abychom

byli blízko Marii (vždyť ona je v každém případě blízko nás, neboť miluje každého stejnou láskou jako Ježíš), ale abychom byli s Marii vnitřně spojeni.

Od koho bychom se mohli naučit lépe růst ve světle Ducha svatého, ne-li od Panny Marie, nejvíce požehnané mezi židovskými ženami, té, která je „více matkou než královnou“, jak ráda říkala Terezie, a která je výsostně strážkyní světla v církvi i v našich srdcích?

„Když ji Duch svatý, její ženich, objeví v duši, přiletí tam, vstoupí do ní, spojí se s tou duší v takové míře, jaké místo poskytne jeho nevěstě. A jedním z důvodů, proč Duch svatý teď nekoná v duších zjevné zázraky, je, že tam nenachází dost silné spojení s jeho věrnou a nerozlučnou nevěstou.“

3. Doufat skrze Marii, „předsín tajemství druhé ctnosti“

Když ženich nepřicházel... (Mt 25,5)

Naděje deseti panen je podrobena zkoušce. Bůh Izraele se umí nechávat hledat, ale také dávat se najít: *Neviděli jste tady toho, kterého tolik milují?* (Pís 3,3.)

Když Pán chce, aby duše rostla v důvěře, najde si prostředek, jak jí to ulehčit a zjednodušit. I olej z podobenství je takovouto jednoduchostí v Duchu svatém: je-li tvé oko čisté, celé tvé tělo je ve světle. „Prostota spočívá v tom, že člověk je ve víře a naději spjatý s eschatologickým vítězstvím lásky.“ Pokud je láska okem víry, naděje se postará, aby toto oko neztěžklo spánkem.

Víra Panny Marie a jejích přátel není pasivní ani křečovitá. Ve skutečnosti celý její život je spojením s Bohem, který sám je prostý. Svatí mají „tekuté“ srdce, řekl farář arský. Pasivita a netrpělivost jsou dvě největší pokušení (formy zatvřelosti srdce) proti vroucnému očekávání ženicha.

Mariina víra je trpělivá, udržuje „rozsvícenou lampu“ hluboko do noci. Panna Maria je věrná, po celou dlouhou Bílou sobotu nepochybuje o vzkříšení. „Předsín tajemství druhé ctnosti“, jak ji nazval Charles Péguy, nás učí vytrvat v naději, neupadnout do odbojné netrpělivosti, která se usilovně domáhá, aby Bůh konal, ale trpělivě čeká na Boží hodinu.

Naše spása je (zatím pouze) předmětem naděje. Je-li však předmět naděje vidět, už to není naděje. Co už někdo vidí, jak by v to mohl doufat? Ale doufáme-li v něco, co ještě nevidíme, čekáme na to s vytrvalostí. (Řím 8,24-25.)

Netrpělivost je nedostatek důvěry v nekonečně milosrdného Otce, zatímco „trpělivost vše získá“, jak řekla Terezie z Avily.

Maria zároveň učí, že odevzdanost vůbec neznamená vzdát se, ale důvěřivou bdělost, oživovanou touhou každý den stále hlouběji poznávat Boží záměry. Pozor na pasivitu srdce! Svoji naději musíme vkládat do Boha, a ne do nás samotných: opravdová naděje hledá království.

4. Milovat v Marii, prostřednici odevzdanosti

Tvé jméno je olej, který se rozlévá, proto tě dívky milují.

(Příjemně voní tvé oleje, nejčistší olej - tvé jméno. Proto tě dívky milují. Ekumenický překlad.)

Tento zpěv nevěsty z Písne písní (srov. Pís 1,3b) objasní smysl podobenství: není olej, o kterém je řeč, biblickým symbolem pomazání Ducha svatého?

Jak říká Serafim ze Sarova:

„Olej nesymbolizuje naše skutky, ale milost, jejímž prostřednictvím Duch svatý naplňuje naši bytost a proměňuje jedno v druhé: porušitelné v neporušitelné, duševní smrt v duchovní život, tmu ve světlo, maštal, kde jsou naše vášně přivázané jako dobytek, v Boží chrám, ve svatební síň, kde se setkáme s naším Pánem, stvořitelem a spasitelem, Ženichem našich duší.“ Smyslem Mariina panenství není jen být pannou, ale též být chrámem a nevěstou Ducha svatého, aby se stala Boží matkou!

Drama pošetilých panen spočívá v tom, že nedokázaly setrvat ve svém pomazání družiček, odtud jejich závist v rozhodující chvíli: nejsou panny panenství Ducha, nejsou připravené, probuzené pro příchod ženicha. Důkaz: pokoušejí se získat Ducha svatého jako zboží, zatímco on je božská osoba. Strašně jim chybělo to, co svatý Augustin nazval „čistou bázní“. Jejich „láska“ byla jen žádostivou láskou, jak se vyjádřil svatý Tomáš Akvinský. Neměly v sobě onu „krásnou lásku“. Jenže: *Kdyby za lásku chtěl někdo dávat všechno jmění svého domu, sklídl by jen pohrdání.* (Pís 8,7b.)

Všechny panny - pošetilé i moudré - usnuly. Jenže jak víme, kvalita našeho spánku se posuzuje podle kvality našeho probuzení. Dokážeme si představit kontrast mezi spánkem nerozumných panen a spánkem moudrých. Pošetilé panny zchvátil nejen spánek těla, ale i srdce: spaly, ale jejich srdce nebdělo. Jejich spánek je opuštěním, vzdáním se Boha a nezájmem o jeho království. Nehledaly Boží království, a proto nedostaly nic navíc (srov. Mt 6,33). Každá z moudrých panen však může říci jako nevěsta z Písne

písní, že „usedla žádostivě v jeho stínu“ (srov. Pís 2,3b) a dále: *Spím, ale srdce mé bdí. Slyším svého milého jak klepe.* (Pís 5,2.)

Panny prožívají velmi osobní vztah k Duchu lásky, jejich život je duchovním bohoslužbou, odevzdaností Bohu, a ne vzdáním se Boha. Jejich nadějí je víra v lásku, neboť ví, že jediná láska je hodna víry a že „láska nemůže umřít“, jak říkával Marcel Van. Jejich láska je láskou přátelskou, ne žádostivou, a jejich odevzdanost je „lahodným ovocem“ tohoto krásného milování, jak to pěkně vyjádřila slavná báseň Terezie z Lisieux. V jiné básni Terezie zase napsala:

„Úplná odevzdanost, to je můj jediný zákon.“

Ženich může zpívat:

„Otevři mi, sestro moje, přítelkyně moje, holubičko moje, moje odevzdaná.“

(Pís 5,2)

5. „Panna Maria je ovzduší“

Přítomnost Ducha, jednoty lásky Otce a Syna, je v Marii jako pomazání, proto je důležité, abychom byli jejími blízkými přáteli. „Panna Maria je ovzduší“: tajemně nás jistým způsobem disponuje, jak tvrdí otec Molinié, a proto pravá úcta Panny Marie není jen „prostředek nabízený naší slabosti, to je už nebe“.

Udržovat svoji lampu zapálenou znamená udržovat svoje srdce v bdělosti, uchovávat v paměti lásku, kterou mi Bůh prokazuje v životě. „Vyznejte tedy hřích, děkujte za přítomnost a prostě za budoucnost.“ Nejde jen o to, abychom pamatovali na svoji ubohost, ale i na zázraky Boha, který může lehko učinit to, co je nám zatěžko uvěřit.

A nezapomeňme mít na paměti Boží zázrak, kterým je sama osoba Panny Marie: otec Guy Gilbert, apoštol vězňů, zločinců a prostitutek, kteří jsou obětmi krutosti naší společnosti a nedostatku naší lásky, měl vždy na mysli: „Mariánskou úctu jsem si zachoval od malička. A potom, toto každodenní setkávání s Marií, to je nejkrásnější úsměv Boží.“

Guy Gilbert prožíval toto setkání konkrétně ve věrné modlitbě růžence, žaltáře chudých, o kterém Monika Timarová poskytla toto přirovnání:

„Svatý růženec se přede mnou tyčí jako obrovská románská katedrála, její hlavní lodí je Věřím, obklopené věncem kaplí tajemství... Z předsíně vedou dovnitř troje dveře: víra, naděje a láska, jejichž tajemství jsou skrytá v prvních třech zdrávasích. Vejít můžeme jen skrze ně... Skutečnost, že každý desátek začíná Otčenášem, přináší úžasné poučení. Ony jsou

dveřmi do kaplí tajemství. A ty jsou vybudovány ze Zdrávasů obsahujících tajemství, ve kterých se prolínají životy Ježíše a panenské Matky, protože Maria porodila Ježíše. Každý desátek končí Sláva Otci, abychom se sklonili před Nejsvětější Trojicí, která je v každé kapli oltářem.“

Maria, Matka krásného milování, nás vede k účasti na radostných, bolestných a slavných tajemstvích svého příběhu s Bohem. Disponuje nás k účasti na radostných tajemstvích, neboť Ježíš je král radosti; na slavných tajemstvích, neboť Ježíš je prorok nebeského království; ale musíme projít též bolestnými tajemstvími, neboť Ježíš je kněz a Panna Maria má plnou účast na jeho kněžské lásce.

Protože křtem jsme se stali kněžími, proroky a králi, měl by nám růženec velmi pomáhat prožívat milost našeho křtu.

(Ve slovenštině vyšel tento text v knize „Maria, úsměv Boží“ vydané nakladatelstvím Serafím, Bratislava 1994.)

O podstatě lásky

Edith Stein

Pravé lásce k sobě lze porozumět jen na základě lásky k Bohu: bližního máme milovat - jako [i] sami sebe - kvůli Bohu. Láska ve svém nejvyšším naplnění je vzájemné odevzdání se a sjednocení; k tomu je třeba více osob. „Lpění“ na vlastní osobě a sebezpotvrzení, jež jsou vlastní zvrácené lásce k sobě, vytvářejí nejpříkřejší protiklad k božské podstatě, kterou je totiž vydávat se.

Jediným dokonalým uskutečněním lásky je božský život sám, vzájemné vydávání se božských osob. Zde každá osoba nalézá v druhých opět sebe samu, a poněvadž jejich život a jejich podstata je jedno, je tak láska vzájemná zároveň láskou k sobě, přitakáním k vlastní podstatě a k vlastní osobě.

Této čisté lásce, kterou je Bůh, se v okruhu stvořeného nejvíce blíží vydání se konečné osoby Bohu. Žádný konečný duch nemůže sice zcela obsáhnout božského ducha, ale Bůh - a on jediný - zcela pojímá každého stvořeného ducha; kdo se mu vydá, dospívá v milujícím sjednocení s ním k nejvyššímu

naplnění bytí, k oné lásce, která je zároveň poznáním, vydaností srdce a svobodným činem. Tato láska je zcela obrácena k Bohu, ale ve [svém] sjednocení s božskou láskou stvořený duch obsáhne, poznává a blaženě a svobodně přijímá také sama sebe. Vydání se Bohu je zároveň vydáním se [svému] vlastnímu Bohem milovanému já a celému stvoření, jmenovitě všem duchovým bytostem, které jsou s Bohem sjednoceny.

Takové odevzdanosti lásky však člověk sám ze sebe není schopen. Jestliže již k poznání druhých lidí a ke skutečně naplněné lásce k nim může dospět jen tehdy, pokud se mu oni s láskou otevřou, jak má dojít k lásce k Bohu, kterého nevidí, není-li [sám] milován Bohem dříve? Abychom se Bohu v lásce vydali, musíme ho poznat jako milujícího. A takto se nám může otevřít jen on sám.

Jistým způsobem to činí slovo zjevení. A k přijetí božského zjevení vírou patří logicky již [i] přilnutí [k Bohu] láskou. To se však naplní teprve tehdy, když se Bůh duši sám vydává v životě milosti a slávy, když jí sdílí svůj božský život a do svého božského života ji vtahuje.

Božský život, jenž se rozvíjí v duši milující Boha, nemůže být jiný, než trinitární život Boží. Vždyť ten, jemuž se [duše] vydává, je trojjediný. Přenechává se [tedy] otcovské vůli Boha, která v ní takřka znovu plodí Syna. Sjednocuje se se Synem a chtěla by v něm zmizet, aby v ní Otec nespatoval již nic než Syna. A její život se sjednocuje s Duchem svatým, stává se božským vylitím lásky.

Duše (a proto celý člověk) zakouší sjednocením se s božským Duchem základní proměnu. A přece zůstává zachována ve svém vlastním bytí, nestává se (pouhou) částí božského. A přesto lze toto sjednocení nazvat ještě niternějším, než je spojení duše a těla. Vždyť Bůh i duše jsou duch a pronikají se, jak jen se duch a duch pronikat mohou: mocí vzájemného svobodného osobního vydání se, které předpokládá oddělenost [jejich] bytí, ale - přes nekonečnou vzdálenost mezi nestvořeným a tvorem - [zároveň] společenství [co do] podstaty, které [jim] umožňuje opravdově do sebe navzájem vstoupit.

(Endliches und ewiges Sein, str.419n., podle Christliche Innerlichkeit 15/5, 1980, přeložila sestra Petra od Zmrtvýchvstalého OCD, Karmel sv. Josefa, Praha.)

Duch svatý a modlitba

P. Redemptus Maria Valabek OCarm., Řím

2. část

Ve spisech sv. Pavla

Sv. Jan a sv. Pavel, teologové Nového zákona, nauku o působení Ducha významně rozvíjejí. Pavel, pro něž Kristus je Boží moc (srov. 1 Kor 1,24), je hlasatelem milosti, která je pravou skutečností a staví člověka do sféry Boží. To působí v srdcích lidí Duch svatý. Sv. Pavel, přemožen na cestě do Damašku Ježíšovou mocí, nepotřebuje nějakého dalšího poučení. Vykročil na cestu křesťanské svobody a je si vědom, že „veškerý křesťanský život se řídí „nejpreciznějším“ ze zákonů, „zákonem Ducha“ (Řím 8,2).¹³ (Pavel, který v zachovávání každého písmenka a čárky Mojžíšova zákona zacházel až do heroických extrémů, poznal, že v tomto přístupu spása není: toho, oč usiloval, se mu dostalo jinak. „On (Kristus) se nám stal moudrostí od Boha, spravedlností, posvěcením a vykopením“ (1 Kor 1,30).

Křesťan je od svého křtu ponořen do Kristova velikonočního tajemství a dostává se mu tak základu nového života (srov. Řím 6,1-11); stává se novým člověkem (Ef 2,15), novým stvořením (2 Kor 5,17).

Typický výraz: být „v Kristu“, znamenal pro Pavla „žít ‚domov‘ s Bohem jako Otcem a s Kristem Ježíšem jako bratrem, žít jako milovaný syn, jehož Bůh adoptoval, a to ne nějakým pouze právnickým úkonem, ale darem Božího života, který je předáván a zachováván vlastním Božím svatým Duchem.“¹⁴ Původně, v rámci mojžíšského zákona, stál Pavel ve službě Hospodinově jako služebník. Nyní Slovo Boží vzalo na sebe lidské tělo, přebývalo mezi lidmi, takže křesťan vstupuje do důvěrnosti rodinného života s Bohem jako otcem. A právě dar Ducha svatého uskutečnil tuto adopci a vnitřně proměnil srdce otroka v srdce syna. Tak Kristus, prvorozený mezi mnoha bratry, jakmile se vrátil na své místo po pravici Otce, poslal svým bratřím svého vlastního Ducha, aby byl nyní jejich Duchem. „Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího: Abba, Otče. A tak už nejsi otrok, nýbrž syn, a když syn, tedy z moci Boží i dědic“ (Gal 4,6-7).¹⁵ Pak i křesťané mohou oslovovat svého

13) BARNABAS AHEARN, C.P., *The Spirit and the Law*, in: *The Way*, 6 (1966), 220.

14) *Tamtéž*, 223.

15) DAVID STANLEY, S. J., *Contemplation of the Gospels and the Contemporary Christian*

nebeského Otce se stejnou rodinnou důvěrností, se stejnou intimitou, se stejnou něžností, jaké prostupovaly osobní modlitbu jednorozeného Syna. Jde o něco ve světových náboženstvích zcela jedinečného. „Recitovat se zbožností a s oddaností *Otče náš* může každý; tato modlitba však ukrývá tajemství, které zazní teprve na rtech těch, kdo mají ve svém srdci vtištěnou podobu Božího Syna.“¹⁶

Tedy Pavel byl uchváten zkušeností svobody od zákonů, které ho předtím svazovaly. Nejde však o žádné idealistické, naivní volání po individualistickém křesťanství (srov. Gal 5,13; Řím 7,15-23). Pavel nyní opravdu náležel Bohu jako jeho syn a pochopil, že žádný lidský zákon není tak „precizní“ jako duch synovství. Syn činí to, co otcí dělá radost; je hotov milovat a vydávat se pro jeho rodinu. To v sobě zahrnuje radikálnější stupeň nároků, než jaké se vztahují na otroky.¹⁷

Služebník může své úkoly vykonávat věrně a dokonce i úzkostlivě; ale zůstává vně rodinného kruhu. Syn vykonává tytéž úkoly zcela jinak: otcův dům je jeho vlastním domem; a jeho povinnosti jsou úkoly, jimiž ho pověřil otec, který ho miluje. Pavel zdůrazňuje, že těchto darů požívá každý křesťan: „vsadil na Krista“, a tak se Otec o něj stará jako o syna. A je to právě Ježíšův Duch, kdo nepřetržitě „dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti“ (Řím 8,16).

Tento Duch je ve skutečnosti Duchem Ježíšovým: Ježíš nám jej slíbil a poslal. „Mít Ducha“, který v nás trvale přebývá, znamená „mít Krista“ přebývajícího v nás. Je to právě Duch, kdo nám dává uvědomit si a porozumět, že jsme opravdu Božími syny (Řím 8,16). V této těsné spojitosti

in *Prayer: Problem of Dialogue with God* (vyd. C. Mooney), Paramus N.J., 1969, 75: „Jak reálné a osobně chápal sv. Pavel takové Boží adoptivní synovství, lze posoudit, když si připomeneme: aramejský termín *Abba* byl termínem tak rodinně důvěrným (v Ježíšově době ho užívaly v palestinských rodinách děti vůči svým otcům), že žádný žid si nedovolil oslovit jím v modlitbě Boha. Když se žid modlil k Bohu jako k Otcí, což bylo obvyklé, říkal: ‚Otče náš, Jediný na nebi‘ - přesně tak zní Matoušova verze modlitby Páně (Mat 6,9). Je velmi příznačné, že během Ježíšova pozemského života *pouze on* (Mk 14,36) v evangeliích oslovuje Boha tímto důvěrným způsobem.“

16) GIOVANNI HELEWA, O.C.D., *La dottrina della preghiera nelle lettere di San Paolo*, in: *Seminarium*, 9 (1969), 621-622.

17) AHEARN, *The Spirit*, 227: „Když nás Bůh takto povolal, je vyloučena jakákoli forma hledání sebe sama, strohý individualismus nebo lhostejnost k zájmům Otce a k dobru jeho rodiny - církve. K tomuto rodinnému životu patří určité povinnosti, které je třeba plnit, způsoby jednání, jež je třeba dodržovat, a celý souhrn pravidel, jimiž je třeba se řídit. Děti musejí být hodny lásky svého otce a bytostně přijmout podíl na potřebách rodiny. Dokonce i lidská láska má své pevně dané způsoby, jimiž je prokazována. Je-li těmito způsoby opovrhováno, láska umírá; je-li opomíjena slušnost, láska umírá... Proto křesťanský život musí mít vždy svá příkázání, nařízení, předpisy a pevně dané způsoby jednání.“

pak být syny Božími není již pouhou vlastností, přidanou duší člověka, ale je to mocné niterné hnutí podnícené Duchem svatým.¹⁸ Když Pavel prohlašuje, že „ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou synové Boží“ (Řím 8,14), používá výrazu *agontai* („dají se vést“), který přesahuje význam: být veden nebo nucen, přesvědčován nebo řízen jakoby zvenčí; Pavlův výraz znamená, že křesťané jsou Duchem oživováni (animated). Duch nepůsobí v křesťanech jen tak, že je pobízí, aby ve svém jednání a ve svém smýšlení napodobovali, co ve své osobě a ve svém životě zjevil prvorozený Syn; skrze dar Ducha se křesťanům dostává podílu na vlastní lásce uvnitř rodiny Trojice. Křesťané jsou ve společenství s vlastní láskou Boží. „Protože Duch se je Duchem Synovým, vkládá člověku na rty a do srdce modlitbu, která je vlastní jedinému Synu: ‚Abba!‘, a dosvědčuje tím, že jsme Božími syny (Řím 8,16) a že nás Bůh miluje se stejnou láskou jako svého vlastního Syna. Tak může sv. Pavel prohlašovat, že ‚láska Boží je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán (Řím 5,5)‘.“¹⁹

Pro Pavla a podle nauky Nového zákona Bůh lidi miluje v tom nejplnějším možném smyslu, i když jsou ještě hříšníky; avšak za syny Boží jsou přijati teprve tehdy, když jsou spojeni s Kristem a vedeni a živeni jeho Duchem.²⁰ Toto přesvědčení je zdrojem křesťanské naděje. Je onou výsadní atmosférou, v níž pramení křesťanská modlitba. Lidský duch, otevřený pro to a dychtící po tom, dojít stavu završenosti a naplněnosti, stavu božství, spontánně propuká ve zbožné volání a prosí o tuto spásu, která jediná má pro něj cenu. Pro Pavla modlitba vyvěrá ze samotného bytí křesťana. Pavel ale již uznal svou vlastní bezmocnost co do uskutečnění své spásy, přestože předpisy Starého zákona úzkostlivě zachovával; tvrdil: „Dáte-li se však vést Božím Duchem, nejste už pod zákonem“ (Gal 5,18), od Ducha také pochází to, že člověk sklídí život věčný (Gal 6,8), vždyt „z moci Ducha a ve víře očekáváme spravedlnost, která je naší nadějí“ (Gal 5,5). Modlitba opravdu křesťanská musí stejně jako veškerá jiná křesťanská aktivita začínat v duchu ovlivňovaném a prodchnutém Duchem Kristovým. Pravá modlitba, spojená s autentickým vědomím zdroje pravé spásy, může být vzbuzována v srdci křesťana pouze mocí Boží. Modlitba je tedy výrazně darem: darem, který musí být vděčně přijímán a rozvíjen, ale vždy zůstává darem.

18) LCONI, *La Pentecoste*, 229.

19) STANISLAUS LYONNET, *La vocazione alla perfezione secondo S. Paolo*, in: *La vita secondo lo Spirito, condizione del Cristiano*, Řím, 1967 (Teologia oggi, 1), 269-270.

20) C. H. DODD, *The Epistle of Paul to the Romans*, Londýn, 1959, 147.

Pouze Duch svatý může učedníka proměnit v člověka modlitby, vždy otevřeného pro Boží věci.

„Tak také Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit, ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním. Ten, který zkoumá srdce, ví, co je úmyslem Ducha; neboť Duch se přimlouvá za svaté podle Boží vůle“ (Řím 8, 26-27). Křesťan si v tomto světě je až příliš vědom tlaku své velké slabosti a nedokonalosti; ale vždy je člověkem naděje pocházející od Ducha, který mu dává porozumět, že je synem Božím. Tak má „Ducha jako příslib“ budoucnosti (srov. Řím 8,23); ale téhož Ducha též má, aby mu pomáhal v přítomnosti. V této pasáži Nového zákona nacházíme tyto dvě myšlenky: nejsme schopni modlit se tak, jak bychom měli, a Duch se za nás přimlouvá. O několik řádků výše (verše 19-22) bylo veškeré tvorstvo popsáno jako toužebně vyhlížející a čekající, kdy se zjeví sláva Božích synů; ve verších 23-25 jsme my sami připočtení k tomuto dychtícímu sboru. Pak nejen příroda, ale též my, kteří již máme prvotiny Ducha, úpíme pod určitou nejistotou. Naše vzdechy nejsou schopny vhodně formulovat modlitbu. Pak nám Duch přichází na pomoc a přimlouvá se za nás nevyslovitelným lkáním. Duch se modlí místo nás. Jde o postupný proces, který vrcholí v Duchu, jenž úsilí člověka nepotlačuje, nýbrž doplňuje naši nedostatečnost. „Slabost“, o níž Pavel hovoří, se týká (jako ve verši 18) situace našeho současného stavu, zajetí utrpení a porušení těla. Tuto slabost spatřuje Pavel na pokřtěných, svých křesťanských spolubratřích ve zranitelnosti hříchem, pohoršením, omezeními všeho druhu, která nakonec vrcholí ve smrti. Z této základní slabosti vychází naše neschopnost modlit se tak, jak bychom měli. Máme-li překonat tuto hrozi- vou neschopnost a stát se schopnými modlit se podle Boží vůle, musí zasáhnout Duch svatý. Dokud jsme ve stavu putování, nemůže být tato slabost Duchem odstraněna; svými vzdechy v nitru křesťanů nadlehčuje Duch její tíži. Duch totiž nepotřebuje lidská slova, aby mu Bůh rozuměl, přimlouvá se za nás „podle Boží vůle“, vede všechny bratry Krista Ježíše, aby přijali podobu Syna, kterou Otec očekává, že v nich najde. Tato podoba nabude dokonalosti teprve ve slávě, která ty, kdo milují Boha, čeká v plnosti věků; v současnosti může tužby Božích synů plně vyjádřit pouze Duch. On je totiž příslibem budoucí slávy, kdežto oni jsou příliš v zajetí omezenosti tím, co je lidské, pozemským životem, než aby věděli, jak a za co se správně modlit.

Pavel vybízí křesťany modlit se za všech okolností (1 Sol 5,17), aby se tak

vůle Boží naplňovala v celé mnohotvárnosti jejich života. Ale základní naděje křesťana pochází shůry: pochází od Ducha přebývajícího v srdcích lidí jako záruka jejich budoucí slávy. Duch nežádá, abychom byli vysvobozeni ze svého nynějšího postavení, ale abychom byli s to otevřít své srdce a mysl blížícímu se příchodu Božího království v jeho plnosti. To dobře odpovídá mnoha dalším prvkům pravé křesťanské spirituality, „spirituality pokory a chudoby v uznání naší základní neschopnosti formulovat modlitbu důstojnou Boha, důstojnou toho, co on připravuje pro ty, kdo jsou jeho; spirituality naprosté důvěry pramenící z jistoty, že v našem nitru přebývá přimlůvce, jemuž Bůh rozumí a jenž je zárukou našeho dědictví synů Božích; spirituality, která není zastrášující obžalobou, ale osvobozuje od úzkostí, pochyb, od potřeby vlastnit a spíše vede k jistotě, že nás nic nemůže odloučit od lásky Boží v Kristu Ježíši, našem Pánu.“²¹ Podle Pavla vychází modlitba jakož i všechny ostatní součásti křesťanského života z iniciativy Boží. Svě přesvědčení krásně shrnuje na jiném místě: „Nám však to Bůh zjevil skrze Ducha; Duch totiž zkoumá všechno, i hlubiny Boží. Neboť kdo z lidí zná, co je v člověku, než jeho vlastní duch? Právě tak nikdo nepoznal, co je v Bohu, než Duch Boží. My jsme však nepřijali ducha světa, ale Ducha, který je z Boha, abychom poznali, co nám Bůh daroval. O tom i mluvíme ne tak, jak nás naučila lidská moudrost, ale jak nás naučil Duch, a duchovní věci vykládáme slovy Ducha“ (1 Kor 2,10-13). „Duch představuje imanentní božství, ale jeho korektivem je transcendentní božství, pro něž Pavel v podstatě vyhrazuje jméno ‚Bůh‘. Modlitba je vpravdě aktivitou Ducha Božího v našem nitru, ale pro Pavla by ztratila svůj smysl, kdyby nevystupovala k Bohu nad námi.“²²

21) MICHEL DE GOEDT, O.C.D., *L'intercessione dello Spirito nella preghiera cristiana (Roma 8,26-27)*, in: *Consilium*, 8 (1972), svaz. 9, str. 53 (1695). Celý článek (str. 40-54) stojí za přečtení, a to pro výtečný přehled exegetických a duchovních výkladů tohoto textu sv. Pavla, ukazujícího souvislost mezi Duchem svatým a modlitbou. Srov. též C.H. DODD, *Epistle to the Romans*, 150: „Na to, abychom se modlili správně, toho příliš málo víme o svých vlastních potřebách i o Božích záměrech. Avšak ani lidská inteligence nebo vůle nejsou v modlitbě tím rozhodujícím (tak jako nejsme „ospravedlňování“ svými vlastními skutky). „Vzdechy, které nelze vyjádřit,“ jsou dílem Božím v nás, a ačkoli my sami si nemusíme být vědomi toho, co chtějí říci, Bůh ví, co vyjadřují, a vyslyší naši modlitbu, neboť Duch se přimlouvá za svaté podle Boží vůle“ (Řím 8, 27).“ G. HÉLÉWA, O.C.D., *La dottrina della preghiera*, in: *Seminarium*, 9 (1969) uvádí mnoho podobného. Uzavírá (str. 625): „Nedaří-li se nám přesně se vyjádřit a máme-li útočiště v ‚nevyslovitelném lkání‘, aby nás naplnila nebeská sláva a dokonalá svoboda synů Božích, pak Duch svatý, který vkládá tuto potřebu do našich srdcí, bere na sebe úkol předkládat naši modlitbu Bohu. Bůh naší ubohost přeměňuje v naše bohatství. „Ten, který zkoumá srdce, ví, co je úmyslem Ducha; neboť Duch se přimlouvá za svaté podle Boží vůle““ (Řím 8,27).

22) DODD, *Epistle to the Romans*, 151; viz též JOSEPH FITZMYER, *The Letter to the Romans*,

Duch opravdu v modlitbě nedává člověku poznání v oblasti pozemských vědomostí, týkajících se umění, vědy, průmyslu; ale umožňuje učedníkovi, proniknutému smýšlením Kristovým, aby chápal, jak všechny věci zapadají do Božího plánu sledujícího poslední určení člověka. „Protože *pneumatikos* (člověk duchovní) má v sobě *pneuma* (ducha) a jím je mu zjevováno poznání, může také všemu porozumět... Má Kristova Ducha a je jaksi uváděn do Boží nedostupnosti.“²³ Nebo jinými slovy: „Duše prožije své přijetí za dítě Boží a pocítí na sobě otcovství Boží v té míře, do jaké dovolí Duchu svatému, aby ji vedl, a přidrží se jeho vnuknutí. Toto otcovství ji obklopuje atmosférou intimity, blaha, bezmezné důvěry. Modlitba pak nabývá osobité podoby - láskyplného dialogu s nebeským Otcem.“²⁴

Ve spisech sv. Jana

Sv. Pavel je zaujat milostí; a pohled sv. Jana jej doplňuje. Jan vidí Krista jako především tvůrčí Slovo Boží. Jednotliví křesťané jsou osobně voláni, aby tomuto spasitelnému slovu naslouchali a aby jím byli přetvářeni, obzvláště pak spasitelnými tajemstvími jeho života. Křesťan naslouchá tomuto Slovu, aby „poznal“ Boha, což lze také označit: [mít] „život věčný“. Kristus pokračuje v promlouvání k srdci těch, kdo ho následují, právě skrze Ducha. Zvěst, kterou nám Kristus zjevuje, není ve svém historickém kontextu omezena časem a prostorem, v nichž Ježíš odhalil Boží tajemství. Jeho slovo zůstává živé a je sdělováno: je přijímáno člověkem, který věří. Toto působení, pokračující po staletí, Kristus sám předpověděl - jako dílo Ducha svatého: „Toto vám pravím, dokud jsem s vámi. Ale Přímluvce, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem vám řekl“ (Jan 14,25-26). Kristova slova nebudou zapomenuta - evangelisté přispěli svým dílem, aby to zajistili. Ale Kristova zvěst není na první místě psaným slovem, nýbrž živou zvěstí, která se má dotknout lidských srdcí a proměňovat je. Kdokoli dostal Ducha svatého, je uschopňován, aby toto Boží sdělování slyšel a rozuměl mu.²⁵ Úkolem Ducha je odhalovat učedníkům a všem, kdo Ježíše následují, bohatství Kristových slov. „Ještě mnoho jiného bych vám měl povědět, ale

in: *Jerome Biblical Commentary*, 53,84-85.)

- 23) DUPONT, *Gnosis*, cit. in: RICHARD KUGELMANN, C.P., *The First Letter to the Corinthians*, in: *Jerome Biblical Commentary*, 51,20.
 24) Albino del Bambino Gesù, O.C.D., *Lo Spirito Santo anima della preghiera*, in: *Il Mistero della preghiera cristiana*, (Fiamma viva, 1), Řím, 1960, 62.
 25) LCONI, *La Pentecoste*, 230.

nyní byste to nesnesli. Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy“ (Jan 16,12-13). Pravda, kterou Kristus Ježíš přišel přinést na zem, není vyčerpána dokonce ani nevyčerpateľným pokladem Písma svatého. Tu pravdu je třeba znovu poznat v každé jednotlivé době a za všech okolností. Kristova věčná slova musejí být hlásána, aby mohla ovlivnit události nikdy v evangeliích nepopsané. Toto je úkol Ducha: nikdy nedopustit, aby se žár a pronikavost Kristovy zvěsti vytrácely, ale spíše působit, aby srdce a mysl lidí byly uschopněny vidět ona slova vtělená v každé události.

Jaká je to „pravda“, do níž podle Jana (srov. Jan 16,12-14) Duch uvádí? Zásadní odpověď dává Ježíš, když prohlašuje: „Já jsem pravda“ (Jan 14,6). Ježíš přišel, aby přinesl pravdu nikoli v podobě nějaké soustavy morálních principů nebo dogmatických tvrzení. Přišel v těle právě proto, aby ti, kdo vidí jeho, viděli Otce. Ježíš nedává poznat Otce tak, že by o něm pouze mluvil; Ježíš zjevuje Otce skrze to, co on je v něm: „Kdo věří ve mne, ne ve mne věří, ale v toho, který mě poslal. A kdo vidí mne, vidí toho, který mě poslal“ (Jan 12,44-45). Právě poté, co sám sebe nazval pravdou, pokračoval Ježíš: „Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne. Kdybyste znali mne, znali byste i mého Otce. Nyní ho již znáte, neboť jste ho viděli“ (Jan 14,6-7). A když Filip ještě vyznává, že má ve své mysli zmatek, Ježíšův smutek nad tím, že Filip není schopen tento bod překonat, je zjevný: „Tak dlouho jsem s vámi, Filipe, a ty mě neznáš? Kdo vidí mne, vidí Otce. Jak tedy můžeš říkat: Ukaž nám Otce? Nevěříš, že já jsem v Otci a Otec je ve mně?“ (Jan 14,9-10). „Proto znát Ježíše znamená mít život věčný, protože život věčný je totéž, co poznání Otce a Syna. Ale u Jana jde toto poznání stěžejí odlišit od lásky. Vskutku, poznání Ježíše výtečným způsobem splňuje obvyklou definici pravdy: ‚pravda je poznání skutečnosti‘. Známe-li Ježíše, známe skutečný svět, v jistém smyslu jediný skutečný svět, kosmos proniknutý Otcovou láskou.“²⁶ Toto je ta pravda, která člověka opravdu osvobodí, pravda, k níž musí být podnícen Duchem, má-li veškerou realitu vidět v jejím nejhlubším smyslu. Sjednocení, po němž touží, dosáhnou křesťané jen tehdy, jestliže Duchu dovolí, aby je sjednotil právě v tomto poznání-lásce Otce a Syna.

Ale v Janově pohledu Duch svatý kromě toho, že uvádí lidi do veškeré pravdy, je také dárce života. Pravda není jen nějaké intelektuální ocenění

26) WILLIAM BARRY, S.J., *The Spirit of Truth and of Life in John's Gospel*, in: *Contemporary New Testament Studies* (vyd. sestra M. Rosalie Ryan), Collegeville, Minnesota, 1965, 287.

Krista, ale je to osoba Krista Ježíše samotného a jeho Otce - který žije věčně. A to je to, do čeho musí být v tomto světě učedník uveden a co musí začít žít již v tomto pozemském příbytku. Význam modlitby je pak v tomto pohledu hned zřejmý. A právě Duch umožňuje lidem do tohoto nového života vejít (srov. Jan 7,37-38; 3,5-6...). Po svém zmrtvýchvstání, ve svém duchovním (*pneumatikos*) stavu byl Ježíš schopen překročit omezení své dobrovolně přijaté *kenosis* (ponížení) a dát Ducha svým učedníkům. Právě tak jako Bůh vdechl do člověka život při prvním stvoření, tak Ježíš znovu-tvoří nyní své milované: „Po těch slovech na ně *dechl* a řekl: „Přijměte Ducha svatého““ (Jan 20,22). Teď byli učedníci novými bytostmi, sdílejícími život samotného Boha. „Symbolické gesto dechnutí naznačuje to, co naše slova nemohou plně vyjádřit: dar života Božího, jímž je Duch svatý. A uctívání v duchu a v pravdě je uctíváním Otce v Synu Duchem svatým, který v nás přebývá.“²⁷

Novinky Karmelitánského nakladatelství

NOVÝ ZÁKON

Liturgický překlad. Vázané, kapesní formát, bohatý poznámkový aparát.
220,- Kč

GIOVANNI COPPA: BUĎTE VĚRNÍ

Homilie, články a rozhovory papežského nuncia v ČR z let 1990 - 1997.
Vázané, 440 str., 198,- Kč.

KARMEL - časopis pro duchovní život

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský OCarm.

ISSN - KARMEL 1210 - 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s.p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.

27) *Tamtéž*, 291.